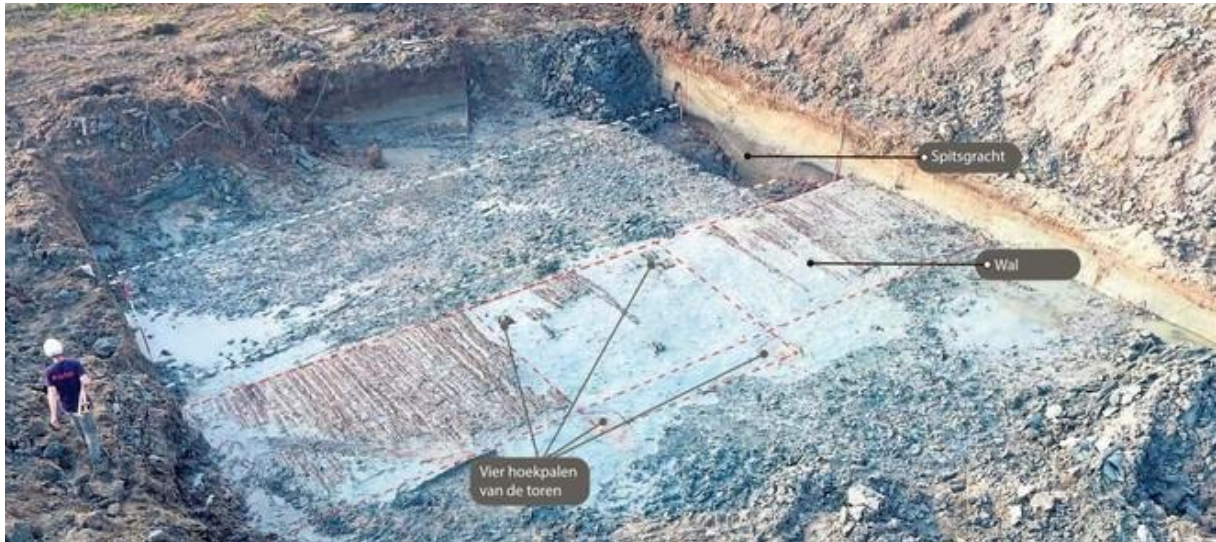

Ontdekking Romeins legerkamp bij Valkenburg hing al jaren in de lucht: 'Mensen moeten weten: dit is heel bijzonder en heel groot'

Het Romeinse verleden is in Valkenburg niet te missen. Op het Castellumplein is in de bestrating de zuidelijke toegangspoort zichtbaar gemaakt van het Romeinse fort waarnaar het plein is genoemd. Wie over de Ir. Tjalmaweg (N206) langs het dorp rijdt, wordt door betonnen cipressen en een reconstructie herinnerd aan de Romeinse weg die de grensforten langs de Rijn met elkaar verbond. Door recente opgravingen op het terrein van vliegveld Valkenburg wordt nu duidelijk dat deze provinciale weg dwars door een veel groter Romeins legerkamp gaat, waarvan het bekende castellum niet meer dan een aanbouw lijkt te zijn.

De ontdekking van dat legerkamp hing eigenlijk al jaren in de lucht. Bij eerdere archeologische onderzoeken rond Valkenburg waren vondsten gedaan die deden vermoeden dat er in de Romeinse tijd meer aan de hand was dan de bouw van het castellum, waarvan de resten in de jaren veertig in het dorp zijn opgegraven.

Lees ook: [Restanten van enorm Romeins legerkamp opgegraven bij Valkenburg: 'De verovering van Engeland begon hier'](#)

Door de ligging bij de Rijnmond en aan een route over de hoge gronden aan de kust was Valkenburg een strategisch belangrijke plek. 'Zo belangrijk, dat het eigenlijk vreemd zou zijn als de Romeinen er voor het jaar 39 nooit waren geweest', schrijven archeologen Anne de Hingh en Wouter Vos in 2005 in het publieksboek 'Romeinen in Valkenburg'. Dat jaar 39 na Chr. wordt aangehouden als het bouwjaar van het castellum.

De auteurs speculeerden vijftien jaar geleden al over de ligging van tijdelijke tentenkampen van het Romeinse leger. Als mogelijke reden voor de militaire aanwezigheid in deze streek noemden ze bijvoorbeeld de opstand van de Friezen in 28 na Chr.

En dan het bizarre verhaal van klassieke auteurs over keizer Caligula, die zijn soldaten op het strand schelpen liet verzamelen als bewijs van een overwinningstocht naar Britannia. Meerdere onderzoekers hebben gesuggereerd dat die scene zich afspeelde op het Hollandse strand bij de Rijnmond.

Caligula

Een aanwijzing voor de aanwezigheid van Caligula in deze regio is een inscriptie met zijn officiële titulatuur op een wijnvat, in 1941 gevonden in de oudste laag van het Valkenburgse castellum. Dergelijke gemerkte wijnvaten nam de keizer mee op expeditie, schrijven De Hingh en Vos. Een tweede wijnvat met identieke inscriptie is in 1997 opgegraven bij het Romeinse fort bij Bunnik.

Deze vondst leidde toen tot een publicatie waarin vermoed werd dat Caligula actief was aan de Rijnmond, vertelt Romeins archeoloog Wouter Vos aan de telefoon. „Het zijn de enige twee bekende officiële inscripties van Caligula in Nederland”, aldus Vos. Die uit Valkenburg is helaas verloren gegaan, maar de tweede staat pontificaal aan het begin van de expositie ‘Romeinen langs de Rijn’ in het RMO.

Nieuwe aanwijzingen volgden in 2012, toen bij onderzoek op het vliegveldterrein onder andere sporen van een spitsgracht werden blootgelegd: een gracht met een V-vormige doorsnede. ‘Dan gaan bij een Romeins archeoloog de alarmbellen af’, zegt Vos. Spitsgrachten zijn kenmerkend voor Romeinse verdedigingswerken. Ook werden houten palen gevonden, vermoedelijk van een toren. Jaarringonderzoek wees op een datering rond 39 na Chr. Het lang verwachte, tijdelijke tentenkamp leek gevonden.

Grote vondst

Tot ‘de grote vondst van 22 oktober 2020’, zoals archeoloog Peter Jongste het noemt in een weblezing vorige week donderdag. Aan ruim 130 toehoorders toont de archeologisch adviseur van opdrachtgever Rijksvastgoedbedrijf een dronefilmpje van de opgravingsput met daarin een ruim drie meter brede baan liggend houtwerk.

Deze zogenaamde slieten vormden de fundering van een uit plaggen opgebouwde verdedigingswal. De onderste lagen opgestapelde plaggen zijn zichtbaar in de zijkant van de opgravingsput. Daarin is ook een doorsnede te zien van de spitsgracht voor de wal. Een vierkante onderbreking van de slietenfundering geeft de plek aan van een toren, waarvan nog twee zware palen bewaard zijn gebleven.

Toen vielen voor de betrokken archeologen de eerdere vondsten en aanwijzingen op hun plek en werd duidelijk dat ze de westelijke verdedigingswal hadden ontdekt van een legerkamp met een omvang van waarschijnlijk 400 bij 400 meter, dat plaats bood aan duizenden soldaten.

„Mensen moeten weten: dit is heel bijzonder en heel groot”, zegt archeoloog Jasper de Bruin, conservator Nederland in de Romeinse tijd bij het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) en verantwoordelijk voor de huidige tentoonstelling. Al benadrukt hij ook ‘dat we nog een heleboel niet weten’.

De Bruin promoveerde drie jaar geleden op Romeinse bewoning in dit gebied en kende de Romeinse militaire vondsten op het vliegveld. Bij een lezing voor de Vereniging Oud Valkenburg liet hij vorig jaar al eens een kaartje zien met de vermoedelijke ligging van een tweede Romeins kamp. Het nu gevonden legerkamp blijkt echter veel groter dan archeologen voor mogelijk hielden. De Bruin spreekt van ‘een ongekend grote troepenconcentratie’ in de regio.

Vanuit het museum biedt hij de opgravers graag een podium voor hun vondsten en ontdekkingen. Topvondsten zoals de altaarstenen en Romeinse helmen op de RMO-tentoonstelling zijn er echter niet gevonden. De vondsten beperken zich vooralsnog tot aardewerkscherven; belangrijk voor de datering, maar niet echt museumstukken. De spectaculaire ontdekking bestaat uit houtresten en verkleuringen in de bodem.

Paal

Toch zouden ook die na de opgraving aan het publiek zijn te tonen. „Ik ben wel geïnteresseerd in een paal van een toren”, laat De Bruin telefonisch weten. Zo is sinds kort op de tentoonstelling ‘Romeinen langs de Rijn’ ook een zware eikenhouten paal te zien, die in 125 na Chr. in de bodem werd geslagen als fundering van de Romeinse grensweg bij Valkenburg.

Het is een van de bijna vijfhonderd palen die in 2018 langs de N206 zijn opgegraven bij werkzaamheden voor de Rijnlandroute. In een filmpje op de museumwebsite vertelt De Bruin over de bijzondere inscriptie die bij het schoonmaken werd ontdekt en waarschijnlijk wijst op de bouwers van de weg.

Zonder beeld van de honderden andere palen, die naast elkaar in de bodem geheid de bekisting vormden van het vier meter brede weglichaam, is moeilijk voor te stellen wat een enorme inspanning de aanleg van zo'n weg in deze streek moet zijn geweest. Iets van die Romeinse inzet wordt duidelijk verderop in de tentoonstelling.

Als een 175 centimeter hoog en 130 centimeter breed abstract schilderij hangt daar een zogenaamd lakprofiel. Het toont de bodemopbouw van een opgraving uit 1948, pal achter de kerk in Valkenburg. Door met lijm een afdruk te maken van de opgravingswand, zijn de bodemlagen van de opeenvolgende zes legerkampen vastgelegd. Twee eeuwen Romeinse geschiedenis in zo'n anderhalve meter zand en klei, fraai ingelijst en voorzien van handgeschreven bijschriften.

Plaggen

Zo'n lakprofiel zou De Bruin ook graag willen tonen van de nu ontdekte wal van plaggen. Collega-archeoloog Vos, als adviseur betrokken bij het recente onderzoek, kan dat desgevraagd alleen maar toejuichen. Juist plaggen zijn heel herkenbaar. Iedereen die wel eens met een schep graszoden heeft gestoken, weet bovendien hoeveel moeite dat kost. Bij dat lakprofiel is straks met enige verbeelding het zweet te ruiken van de mannen die de plaggen hebben gestoken om ze naar de plek te sjoeven waar andere mannen ze keurig opstapelden tot de wal van een verdedigingswerk in een voor hen vreemd land.

Zolang dat lakprofiel niet is te zien, moeten we rijdend over de N206 bij Valkenburg zelf dat beeld oproepen van de mannen die daar bijna tweeduizend jaar geleden een enorm legerkamp bouwden.

Bron: Leidsch Dagblad 9-11-2020